

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 172/2015-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 18. marca 2015 v senáte zloženom z predsedníčky Ľudmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátom JUDr. Milanom Rojčekom, Bottova 7, Žilina, vo veci namietaného porušenia jej základných práv podľa čl. 20 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 9 CoP 67/2013 zo 17. októbra 2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] o d m i e t a.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 16. decembra 2013 doručená sťažnosť [REDACTED], [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 a čl. 46 ods.

1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 CoP 67/2013 zo 17. októbra 2013 (ďalej aj „napadnutý rozsudok“).

Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka sa v konaní vedenom Okresným súdom Čadca (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 10 P 94/2012 domáhala zvýšenia výživného na plnoleté študujúce dieťa zo sumy 39,83 € na sumu 150 € mesačne. Odporca žiadal jej návrh zamietnuť. Okresný súd rozsudkom z 19. marca 2013 rozhodol o zvýšení výživného na sumu 90 € mesačne a žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov konania s odkazom na § 142 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“). Sťažovateľka podala proti obidvom výrokom rozsudku odvolanie.

Krajský súd nariadil na prerokovanie odvolania pojednávanie na 5. september 2013, o ktorom však vyrozumel právneho zástupcu sťažovateľky až 3. septembra 2013, a preto bolo pojednávanie odročené. Následne krajský súd vyzval sťažovateľku na predloženie potvrdenia o návšteve školy a o odvolaní rozhodol bez uskutočnenia pojednávania napadnutým rozsudkom tak, že potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa a žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov odvolacieho konania.

Sťažovateľka uvádza, že až z rozsudku krajského súdu sa dozvedela, že aj odporca podal odvolanie, v ktorom žiadal zmeniť rozsudok súdu prvého stupňa a jej návrh v celom rozsahu zamietnuť. Odvolanie odporcu nebolo sťažovateľke ani jej právnomu zástupcovi doručené, a teda nemala možnosť sa k nemu vyjadriť. Sťažovateľka namieta, že týmto postupom krajského súdu, ako aj nepriznaním náhrady trov konania došlo k porušeniu jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Sťažovateľka argumentuje tým, že krajský súd mal v otázke trov konania rozhodnúť podľa § 142 ods. 3 OSP, pretože rozhodnutie o výške plnenie záviselo od úvahy súdu, a mal tiež prihliadať na okolnosti, ktoré ju viedli k uplatneniu práva na súde. V tejto súvislosti

poukazuje na to, že odporca bol povinný platiť len minimálne výživné, ktoré jej nepostačovalo ani na úhradu cestovných nákladov spojených s návštevou školy, a nikdy jej neprispel žiadnym iným peňažným alebo nepeňažným plnením. Pretože sťažovateľ nikdy nesúhlasil so zvýšením výživného, musela svoj nárok uplatniť na súde. Podľa sťažovateľky je odôvodnenie rozhodnutia v časti trov konania nepresvedčivé a rozporuplné. Ďalej v sťažnosti uvádza: „*Procesné predpisy, ktoré upravujú platenie a náhradu trov konania treba pritom vykladať tak, aby nikto len z dôvodu, že si uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu neutrpel oproti inému účastníkovi, materiálnu ujmu v dôsledku platenia trov konania. Sťažovateľka má za to, že práve takýmto postupom súdu došlo k výraznému a ničím neodôvodnenému zvýhodneniu odporcu na jej úkor, keď odporca nemusí zaplatiť ani trovy konania, ktorého vznik jednoznačne a preukázateľne zapríčinil, nakoľko bez uplatnenia návrhu na zvýšenie výživného na súde, odporca by jej nikdy zvýšené výživné dobrovoľne neplatil. Sťažovateľka ako študentka bez príjmu musí vzniknuté trovy konania znášať a ich platiť a odporca, ktorý preukázateľne má riadny príjem, bola mu vyplatená suma 20 750,- eur z titulu vypořádania podielového spoluvlastníctva, je vlastníkom nehnuteľného majetku trovy konania platiť nemusí... Poukazovanie súdu na čiastočný úspech a neúspech účastníkov v konaní o zvýšenie výživného považujeme za protiprávne, nakoľko rozhodnutie sa zakladá výlučne na úvahe súdu a súd v konaní o výživnom nie je viazaný návrhmi účastníkov konania, teda môže priznať viac i menej ako oprávnená osoba požaduje. I v tom vidí sťažovateľka svojvôľu konajúcich súdov a ich rozhodovanie pri priznaní náhrady trov konania... V posudzovanej veci súd nebral do úvahy to, čo mu ukladá ustanovenie § 1 O. s. p. (zabezpečiť spravodlivú ochranu práv a oprávnených záujmov účastníkov). V dôsledku tohto rozhodnutia súdu došlo nielen k znehodnoteniu plného úspechu navrhovateľky v predmetnom súdnom konaní, ale predovšetkým týmto rozhodnutím o nepriznaní žiadnych trov konania bolo zasiahnuté aj do jej majetkovej sféry.“*

Na základe argumentácie uvedenej v sťažnosti sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Základné právo sťažovateľky [REDAKOVANÉ] uvedené v čl. 20, čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd bolo rozsudkom Krajského súdu v Žiline č. k. 9 Co 67/2013 zo dňa 17. 10. 2013 bolo porušené.

Rozsudok Krajského súdu v Žiline č. k. 9 CoP 67/2013 zo dňa 17. 10. 2013 sa zrušuje a vec sa mu vracia na ďalšie konanie.

Sťažovateľom v 1/ a 2/ rade sa priznáva náhrada trov právneho zastúpenia vo výške 275,94 eur...“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavne neopodstatnenú sťažnosť podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu ide vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu alebo rozhodnutím nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Sťažovateľka namieta porušenie svojich práv procesným postupom krajského súdu, ktorým jej mala byť odňatá možnosť konať pred súdom, a samotným rozhodnutím krajského súdu o náhrade trov konania.

1. K namietanému odňatiu možnosti konať pred krajským súdom

Sťažovateľka poukazuje, že jej v odvolacom konaní nebolo doručené odvolanie odporcu proti rozsudku súdu prvého stupňa, a teda nemala možnosť sa oboznámiť s jeho obsahom a predložiť odvolaciemu súdu argumenty proti námietkam a návrhom odporcu. V tejto súvislosti výslovne namieta vadu konania podľa § 237 písm. f) OSP. K možnosti napadnúť rozhodnutie krajského súdu dovolaním sa sťažovateľka v sťažnosti nevyjadrila a podľa zistenia ústavného súdu dovolanie proti napadnutému rozsudku krajského súdu nepodala.

Ústavný súd vo svojej judikatúre k otázke prípustnosti dovolania (IV. ÚS 283/07, III. ÚS 171/06) vyslovil, že prípustnosť dovolania podľa § 237 OSP je založená na princípe univerzality, čo znamená, že dovolaním možno napadnúť každé rozhodnutie odvolacieho súdu bez ohľadu na povahu predmetu konania, ak sa v ňom namieta niektorá z procesných

vád konania uvedených v tomto ustanovení; v týchto prípadoch možno napadnúť aj rozhodnutia vo veciach, pri ktorých je inak dovolanie vylúčené.

V tejto súvislosti možno odkázať na stabilnú súdnu prax. Napríklad v rozhodnutí sp. zn. 2 Cdo 114/2000 z 28. februára 2001 Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uviedol: „Podľa § 237 písm. f) O. s. p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, a tiež zakladá samostatný dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. a) O. s. p. aj vtedy, ak účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom. Odňatím možnosti konať pred súdom treba rozumieť taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia jeho procesných práv priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom za účelom obhájenia a ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.“

Predmetom napadnutého konania bolo zvýšenie výživného pre plnoleté dieťa, teda vec upravená zákonom č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov, dovolanie v ktorej nie je podľa § 238 ods. 4 OSP prípustné, čo však nemá vplyv na prípustnosť dovolania v prípade namietanej vady podľa § 237 písm. f) OSP. Podľa rozhodovacej praxe najvyššieho súdu (uznesenie sp. zn. 4 Cdo 1/98 z 1. júla 1998) ak je občianske súdne konanie postihnuté niektorou z vád uvedených v § 237 OSP, možno dovolaním napadnúť aj rozhodnutie odvolacieho súdu vo veciach, v ktorých je inak dovolanie podľa § 238 ods. 4 OSP vylúčené. Podobne najvyšší súd v uznesení sp. zn. 3 Cdo 26/2006 (publikovanom v časopise Zo súdnej praxe pod č. 14/2011, zošit č. 2, s. 44 a nasl.) uviedol, že „§ 237 OSP nemá žiadne obmedzenia vo výpočte rozhodnutí odvolacieho súdu, ktoré sú spôsobilým predmetom dovolania. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný a ak je konanie postihnuté niektorou z vád vymenovaných v tomto ustanovení, možno ním napadnúť aj také rozhodnutia vo veciach upravených Zákonom o rodine, proti ktorým je dovolanie inak neprípustné.“

Právomoc ústavného súdu na konanie o sťažnosti podľa čl. 127 ústavy je daná iba vtedy, ak rozhodovanie o namietanom porušení základných práv alebo slobôd nepatrí

do právomoci všeobecného súdu. Ústavný súd nie je alternatívou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov, ktorých sústavu završuje najvyšší súd (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96). Každý, kto namieta porušenie svojho základného práva, musí rešpektovať postupnosť tejto ochrany a predtým, ako podá sťažnosť ústavnému súdu, požiadať o ochranu ten orgán verejnej moci, ktorého kompetencia predchádza právomoci ústavného súdu (IV. ÚS 128/04, IV. ÚS 362/2010, IV. ÚS 372/2010, IV. ÚS 489/2012).

Skutočnosť, že sťažovateľka nevyužila svoje zákonné právo podať dovolanie proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vydanému v konaní, ktoré je postihnuté procesnou vadou uvedenou v § 237 OSP, a to aj vo veci, v ktorej je inak dovolanie podľa § 238 ods. 4 OSP vylúčené, nie je dôvodom, aby ústavný súd reparaoval jej pochybenie. V takom prípade nie je daná právomoc ústavného súdu (II. ÚS 1/08).

Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že sťažovateľka nevyužila na ochranu svojich práv proti namietanému postupu krajského súdu v odvolacom konaní všetky jej dostupné a účinné právne prostriedky, a preto jej sťažnosť nie je prípustná, čo je dôvodom na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 v spojení s § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde pri jej predbežnom prerokovaní.

2. K námietke arbitrárneho a neodôvodneného rozhodnutia o náhrade trov konania

Sťažovateľka namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu a v súvislosti s jeho porušením aj základného práva vlastníť majetok tým, že jej nebola priznaná náhrada trov konania a krajský súd potvrdil rozhodnutie o nepriznaní náhrady trov prvostupňového konania žiadnemu z účastníkov podľa § 142 ods. 2 OSP.

Podľa § 142 ods. 2 OSP ak mal účastník vo veci úspech len čiastočný, súd náhradu trov pomerne rozdelí, prípadne vysloví, že žiadny z účastníkov nemá na náhradu trov právo.

Podľa § 142 ods. 3 OSP aj keď mal účastník vo veci úspech len čiastočný, môže mu súd priznať plnú náhradu trov konania, ak mal neúspech v pomerne nepatrnej časti alebo ak rozhodnutie o výške plnenia záviselo od znaleckého posudku alebo od úvahy súdu; v takom prípade sa základná sadzba tarifnej odmeny advokáta počíta z výšky súdom priznaného plnenia.

Sťažovateľka sa prostredníctvom svojich námietok snaží dosiahnuť iné právne posúdenie nároku na náhradu trov konania. Kritériom na priznanie nároku na náhradu trov konania podľa § 142 OSP je miera úspechu vo veci, ktorá sa zisťuje u navrhovateľa (žalobcu) aj u odporcu (žalovaného) a závisí od vzťahu meritórneho rozhodnutia k žalobnému petitu, ktorý bol naposledy urobený vo veci samej. V prípade účastníka konania, ktorý mal vo veci čiastočný úspech, prichádza do úvahy rozhodnutie podľa § 142 ods. 2 alebo 3 OSP. Krajský súd svoje rozhodnutie v časti týkajúcej sa preskúmania aplikácie § 142 ods. 2 OSP v prvostupňovom konaní odôvodnil takto:

„... pokiaľ navrhovateľka nesúhlasila s postupom okresného súdu pri rozhodnutí o náhrade trov prvostupňového konania s tým, že podľa nej mal postupovať podľa § 142 ods. 3 O. s. p. a priznať jej plnú náhradu trov konania, nakoľko rozhodnutie záviselo od úvahy súdu, ani odvolací súd sa s jej námietkami nestotožnil a zastal názor, že okresný súd správne aplikoval ust. § 142 ods. 2 O. s. p. a rozhodol podľa pomeru úspechu a neúspechu účastníkov v spore.

Je potrebné uviesť, že úvaha súdu o výške výživného nie je svojvoľnou, ale vychádza priamo so zákonnej úpravy, ktorá určuje atribúty rozhodné pre určenie výšky výživného, ktorými sú odôvodnené potreby dieťaťa a schopnosti, možnosti, majetkové pomery povinného rodiča. Teda úvaha súdu je tu priamo zákonom vymedzená kritériami, ktorými sa súd musí pri rozhodovaní riadiť. Nejedná sa o voľnú úvahu, ale úvahu, ktorá pramení zo skutkových zistení o potrebách dieťaťa a možnostiach, schopnostiach povinného rodiča.

V nadväznosti na uvedené sa krajský súd preto plne stotožnil s postupom okresného súdu, pokiaľ aplikoval ním poukazovaný právny predpis. “

O zjavnú neodôvodnenosť alebo arbitrárnosť súdneho rozhodnutia ide spravidla vtedy, ak ústavný súd zistí interpretáciu a aplikáciu právnej normy zo strany súdu, ktorá zásadne popiera účel a význam aplikovanej právnej normy, alebo ak dôvody, na ktorých je založené súdne rozhodnutie, absentujú, sú zjavne protirečivé alebo popierajú pravidlá formálnej a právnej logiky, prípadne ak sú tieto dôvody zjavne jednostranné a v extrémnom rozpore s princípmi spravodlivosti (III. ÚS 305/08, IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

Rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05). Obsahom práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997).

Z judikatúry ústavného súdu (IV. ÚS 248/08) vyplýva, že rozhodovanie o trovách konania pred všeobecnými súdmi zásadne patrí do právomoci týchto súdov, pri ktorom sa prejavujú atribúty ich nezávislého súdneho rozhodovania. Ústavný súd preto iba celkom výnimočne podrobnejšie preskúmava rozhodnutia všeobecných súdov o trovách konania. Problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení zákona, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle alebo ak ústavný súd zistí, že zároveň došlo k neprípustnému zásahu aj do iného základného práva (porovnaj m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

Ústavný súd v tejto súvislosti uvádza, že v danom prípade v súlade s jeho doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 358/08) vzhľadom na predmet sporu ide o vec nižšej významnosti (o tzv. bagateľnú vec), kde uplatnenie mimoriadneho opravného prostriedku nie je považované za efektívne. Ak Občiansky súdny poriadok vylučuje u bagateľných vecí prieskum rozhodnutí vydaných druhostupňovými súdmi, bolo by proti logike pripustiť, aby ich prieskum bol automaticky posunutý do roviny ústavného súdnictva. Opodstatnenosť sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy v takejto veci prichádza do úvahy iba v prípadoch extrémneho vybočenia zo štandardov, ktoré sú pre postupy zisťovania skutkového základu sporu a pre jeho právne posúdenie esenciálne.

Navyše z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia krajského súdu nevyplýva žiadny z uvedených predpokladov neústavnosti rozhodnutia. Sťažovateľka, ktorá mala v konaní čiastočný úspech, sa dovoľáva pre seba priaznivejšieho rozhodnutia, avšak bez relevantnej ústavnoprávnej argumentácie. Keďže krajský súd sa zaoberal jej podstatným argumentom, že rozhodnutie vo veci záviselo od úvahy súdu, pričom vylúčenie aplikácie tohto ustanovenia zrozumiteľne odôvodnil, ústavný súd nemá dôvod zasahovať do jeho rozhodovacej kompetencie vychádzajúcej zo zákonného rámca § 142 OSP, ktorý v prípade čiastočne úspešného účastníka sporu upravuje nepriznanie náhrady trov konania žiadnemu z účastníkov podľa odseku 2 tohto ustanovenia ako možnú alternatívu rozhodnutia.

S prihliadnutím na to, že obsahom základného práva na súdnu ochranu (ako aj práva na spravodlivé súdne konanie) nie je právo na rozhodnutie v súlade s právnym názorom účastníka súdneho konania, resp. právo na úspech v konaní (obdobne napr. II. ÚS 218/02, III. ÚS 198/07, II. ÚS 229/07, I. ÚS 265/07, III. ÚS 139/08), ústavný súd sťažnosť odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

V súvislosti s namietaným porušením základného práva sťažovateľky podľa čl. 20 ústavy ústavný súd odkazuje na svoju stabilizovanú judikatúru, podľa ktorej absencia porušenia ústavnoprocených princípov súdneho konania vyplývajúcich z čl. 46 až čl. 48 ústavy, prípadne čl. 6 dohovoru, vylučuje založenie sekundárnej zodpovednosti

všeobecných súdov za porušenie základných práv sťažovateľa hmotnoprávneho charakteru, medzi ktoré nepochybne patrí aj základné právo garantujúce ochranu majetku (m. m. IV. ÚS 116/05).

Keďže ústavný súd odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu nepovažoval ani za svojvoľné, ani arbitrárne, nemôže byť rozhodnutie krajského súdu v príčinnej súvislosti ani s namietaným porušením čl. 20 ústavy. Ústavný súd preto dospel k záveru, že aj túto časť sťažnosti je potrebné odmietnuť podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku bolo bez právneho dôvodu, aby sa ústavný súd zaoberal ďalšími návrhmi uplatnenými v sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 18. marca 2015